รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู

A MODEL OF HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF THE FIVE PRECEPTS AND THE FIVE PRINCIPLES OF NONG BUA LAMPHU PROVINCE

[1]พระสุรเชษฐ อิทฺธิเตโช (ไชยรา), [2]พระครูพิศาลสารบัณฑิต,[3] สมเดช นามเกตุ และ [4]อริย์ธัช เลิศรวมโชค

[1]Phar Suracheat Itthitejo (Chaiyara), [2]Phrakru Phisalsarbunthit, [3]Somdet Namket and [4]Arithat Loesruamchok

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

[1]6402105020@mcu.ac.th

Received: October 26, 2024; **Revised**: November 10, 2024; **Accepted**: December 29,2024

บทคัดย่อ

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากปาณาติบาตด้วยหลักเมตตา กรุณา เมื่อบุคคลเว้นจากปาณาติบาต และเจริญเมตตากรุณาโดยยึดหลักคือ ตั้งความ ปรารถนาดีต่อผู้อื่น จะเป็น ประโยชน์ต่อสังคม 3 ประการคือทั้งเพื่อ ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสอง ฝ่าย ทำให้มีความสุขความเจริญ 2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากอทินนาทาน ด้วยหลัก

---

[1] นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[2] รองศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

สัมมาอาชีวะ เมื่อบุคคลหวังความเจริญในหน้าที่การงานก็ควรเว้นจากอทินนาทาน หรือละสิ่งอันเป็นมิจฉาชีพ ประพฤติเป็นธรรมในกิจการ ในบุคคล ในวัตถุที่จะพึงกระทำอันจะก่อให้เกิด ความสุข ความเจริญ 3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร ด้วยหลักกามสังวร เมื่อบุคคลที่สำรวมระวังในกาม พึงเว้นจากการประพฤติผิดในบุตรภรรยา และสามีของ ผู้อื่น พึงสำรวมระวังมิให้พลั้งพลาด ควรตั้งอยู่ในสทารสันโดษอย่างยิ่ง 4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากมุสาวาท ด้วยหลักสัจจะ เมื่อมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยสัจจะ พึงเว้นจากมุสาวาท ตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ ตั้งมั่นในกตัญ□ุตา 5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน ด้วยหลักสติ เมื่อบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ จะต้องเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย มีสติในการใช้ชีวิต รู้จักประมาณในการบริโภค มีความไม่ประมาทเป็นหลักยึด มีสัมปชัญญะรู้สึกตัวทั่วพร้อมในการประพฤติตน รู้ว่าตนทำอะไร ทำอย่างไร

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, หลักเบญจศีล, หลักเบญจธรรม,

Abstract

The model of human resource development according to the principles of the five precepts and the five dhamma of Nong Bua Lamphu Province was found to be: 1. Human resource development to abstain from the five precepts with the principles of kindness and compassion. When a person abstains from the five precepts, And develop kindness and compassion by adhering to the principle of having good wishes for others. This will be beneficial to society in three ways: both for your own benefit and for the benefit of others. and benefits for both sides Makes one happy and prosperous. 2. Developing human resources to abstain from adinanathan. With the principles of right livelihood When a person hopes to prosper in their career, they should abstain from Adinnadana. or abandon things that are dishonest, behave fairly in business, in persons, and in objects to be done that will create Happiness and prosperity 3. Developing human resources to abstain from sexual misconduct. With the principle of sensual pleasure When a person is careful in sexual matters One should abstain from misconduct in the children, wives, and husbands of others. One should be careful not to make

mistakes. Should be located in a completely secluded place. 4. Developing human resources to abstain from falsehood. With the principles of truth When a human being is complete with truth One should abstain from lying. Set in uprightness, honesty, sincerity, and firmly established in gratitude. 5. Developing human resources by abstaining from Suramerayamajjapamatthana with the principle of mindfulness. When a person is complete with mindfulness and awareness Must abstain from taking all drugs. Be mindful in living life Know the moderation in consumption. There is carelessness as the main principle. Be aware and fully aware of your conduct. Know what they do, how to do it.

Keywords: human resource development, five precepts, five principles,

บทนำ

การที่มนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญ และเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงยิ่งกว่าสัตว์ประเภทอื่น สามารถศึกษาเรียนรู้อะไร ก็ได้ เช่น การเรียนรู้ศิลปะ วิทยาการต่าง ๆ การเรียนรู้ระบบชีวิต สังคม เป็นต้น ที่จะก่อให้เกิดศานติสุข มนุษย์จึงได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม เพราะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยเหลืออาศัยพึ่งพากัน และตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันใน สังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม มนุษย์มีการสร้างสรรค์ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเจริญในรูปแบบต่าง ๆ ต่อเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน อันได้แก่ การสร้างสิ่งประดิษฐ์ ประเพณี ศาสนา และศิลปะแขนงต่าง ๆ รวมทั้งการจัดระเบียบทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นต้น (Phanomphat Samitanon, 2010: 5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในทางที่ถูกต้อง ถูกวิธีตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์พิเศษ ซึ่งแตกต่างจากสัตว์ทั้งหลายประเภทอื่น สิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นสัตว์ พิเศษนั้นได้แก่ สิกขา หรือการศึกษา คือ การเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ฉะนั้น เมื่อมนุษย์ได้รับการศึกษา ฝึกฝน อบรม หรือได้รับการพัฒนาแล้ว จึงจะได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ (Phra Phrom Kunaporn (P.A. Payutto), 1997: 11) วิธีการในการพัฒนามนุษย์ตามหลักของพระพุทธศาสนา มีด้วยกันอยู่หลายวิธี ตั้งแต่ การพัฒนาขั้นพื้นฐานของชีวิตจนถึงขั้นสูงสุดของชีวิต คือ การสำเร็จมรรค ผล นิพพาน ที่กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงนั้น เนื่องจากสมองของมนุษย์เป็นโครงสร้างที่วิจิตร ที่สุดในจักรวาล มนุษย์สามารถเรียนรู้ให้

ประสบความสำเร็จอะไรก็ได้ เช่น การเรียนรู้ให้รู้ความจริง เรียนรู้ให้รู้ความงาม เรียนรู้ให้รู้ความดี หรือความถูกต้อง เรียนรู้อย่างมีความสุข และเรียนรู้ให้ บรรลุความสุขได้ (Prawet Wasi, 2001: 17) ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธวิธีการนำข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนามนุษย์สำหรับขัดเกลาจิตใจ คือ เบญจศีล และเบญจธรรม อันได้แก่ การงดเว้นจาก การกระทำบาป 5 ประการ รวมทั้งความทุจริตซึ่งถือว่าเป็นสิ่งไม่ดี และการประพฤติในธรรม 5 ประการ ที่ควรประพฤติด้วยความสุจริตซึ่งถือว่าเป็นสิ่งดีงาม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคม ดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อย เกิดความสามัคคีปรองดอง และสงบสุข

จากความเป็นมา และความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อศึกษาหลักเบญจศีลและเบญจธรรมในพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งการวิเคราะห์เอกสาร และภาคสนาม ด้วยแบบสัมภาษณ์ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู ในการที่จะมีแบบแผนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความชัดเจน ในการนำไปปรับใช้กับพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และสังคม อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเบญจศีลและเบญจธรรมในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู ดำนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 4 กลุ่ม เพื่อที่จะได้ข้อมูล บริบทพื้นที่การวิจัย ประเด็นปัญหา ประเด็นที่ต้องการพัฒนา คือ 1) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ผู้ทำหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา และการอบรมเบญจศีล เบญจธรรม ภายในจังหวัดหนองบัวลำภู 2) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้สังเกตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการอบรมเบญจศีล เบญจธรรม ภายในจังหวัดหนองบัวลำภู 3) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ผู้ได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการอบรมเบญจศีล เบญจธรรม ภายในจังหวัดหนองบัวลำภู 4) กลุ่มพุทธศาสนิกชน ผู้ได้รับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการอบรมเบญจศีล เบญจธรรม ภายในจังหวัดหนองบัวลำภู

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษา รปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีการสร้างเครื่องมือการวิจัยตามแบบของมหาวิทยาลัย โดยผ่านที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน แล้วปรับปรุงแบบก่อนนำแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลพื้นที่ภาคสนามจริง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเอกสาร จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง 2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม จากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม เพื่อตอบคำถาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู สรุปผลการวิจัยได้ดังน้

1. หลักเบญจศีลและเบญจธรรมในพระพุทธศาสนา

เบญจศีลในพระพุทธศาสนา คำว่า เบญจ (บาลีว่า ปญฺจ) แปลว่า ห้าศีล แปลว่า ปกติ คือ ความปกติเรียบร้อยแห่ง กาย วาจา แปลรวมว่า ปกติห้าอย่าง เป็นหลักปฏิบัติสำหรับขจัดความชั่วทางกายและทางวาจาศีล 5 หรือเบญจศีล คือ ความประพฤติชอบทางกายและวาจา เป็นข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว 5 ประการนี้ คือ 1) เว้นจากการปลงชีวิต เว้นจากการฆ่าการประทุษร้ายกัน 2) เว้นจากการลัก ขโมย โกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน 3) เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

การล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่ หวงแหน 4) เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง 5) เว้นจากน้ำเมา คือสุราเมรัย และสิ่งเสพติดให้โทษ อันเป็นที่ตั้งแห่งความมประมาท

เบญจศีลหรือศีล 5 ข้อนี้ มีประโยชน์ เพื่อความสงบสุขของสังคมกล่าวคือ เพื่อ ป้องกันการล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น อันจะส่งผลให้เกิดการทะเลาะวิวาท ความหวาดระแวง และ ความวุ่นวายในสังคมอันจะมีผลทำให้ 1) ตนเองไม่เดือดร้อน 2) ผู้อื่นไม่เดือดร้อน 3) ทำให้ สังคมสงบเป็นสุข และเจริญด้วยอารยธรรม 4) ประเทศเจริญรุ่งเรือง เศรษฐกิจดี ไม่มีการคดโกง 5) โลกร่มเย็นเกิดสันติสุข ปราศจากสงคราม เข่นฆ่าเบียดเบียนทำร้ายกัน ทั้งนี้ยังประโยชน์เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจของผู้ถือในศีล 5 ที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อ ควบคุมไม่ให้มีการแสดงออกทางกาย วาจา และใจไปในทางที่ตอบสนองอำนาจของกิเลส ดังนั้น การทำผิดศีลแต่ละครั้งก็คือการการยอมให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจได้ เมื่อทำผิดศีลเพิ่มมากขึ้น แต่ละครั้งย่อมทำให้จิตใจหยาบกระด้างมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถทำผิดได้รุนแรงมากขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นการพอกพูนความผิดไม่รู้จบสิ้น การถือศีลแต่ละข้อนั้นจะส่งผลให้มี การขัดเกลากิเลส เป็นการปรับปรุงพัฒนาจิต และต้องมีมนุษยธรรม โดยการมีเบญจธรรมมาสนับสนุนเบญจศีล จึง จะถือว่าครบถ้วนสมบูรณ์

เบญจธรรมในพระพุทธศาสนา คือ 1. เมตตาและกรุณา (ความรักใคร่ปรารถนาให้มีความสุขความเจริญ และความ สงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์) 2. สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพในทางสุจริต) 3. กามสังวร (ความสังวรในกาม,ความสำรวมระวังรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทาง กามารมณ์ไม่ให้หลงใหลในรูป เสียง กลิ่น รสและสัมผัส) 4. สัจจะ (ความสัตย์ ความซื่อตรง) 5. สติสัมปชัญญะ (ระลึกได้และรู้ตัวอยู่เสมอ คือ ฝึกตนให้เป็นคนรู้จักยั้งคิด รู้สึกตัว เสมอว่า สิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำ ระวังมิให้เป็นคนมัวเมาประมาท)

กล่าวโดยสรุป เมตตา คือ ความคิดปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เป็นหน้าที่ของมนุษย์พึง มีให้แก่กันและกัน ส่วนกรุณา เป็นความปรารถนาดี มีความคิดให้ผู้อื่น สัตว์อื่น ปราศจากทุกข์ เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ก็พลอยสงสาร เป็นเหตุให้คิดช่วยปลดเปลื้องทุกข์ภัยของกันและกัน

สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีวิตด้วยสัมมาชีพ นอกจากจะเป็นอาชีพการงานที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตและสังคม ประเทศชาติ แล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพัฒนาชีวิตของ ตนเองด้วย ผู้ที่ทำงานควรตั้งใจใช้เป็นโอกาสในการพัฒนาตน เป็นที่ฝึกฝนพัฒนาทักษะต่าง ๆ ทั้งฝึกกาย วาจา กิริยา มารยาท พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร มีความสัมพันธ์อันดี ต่อเพื่อนมนุษย์

กามสังวรเป็นคุณธรรมของสตรี และบุรุษ ว่าสตรีทั้งหลายเมื่อมี คู่ครองแล้วย่อมต้องดูแลกิจการการเรือน สงเคราะห์เพื่อนสามี ไม่ล่วงเกินนอกใจ ขยัน และ รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ ด้วยความขยันไม่เกียจคร้าน ส่วนบุรุษย่อมต้องยกย่อง ไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใน มอบความไว้วางใจ กับความเป็นใหญ่ และของกำนัลแก่ภรรยา

สัจจะ คือความจริงใจเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ทั้งทางโลกและทาง ธรรม ผู้ที่ขาด สัจจะเพียงอย่างเดียวย่อมเอาดีไม่ได้ ในทุก ๆ อย่าง ในทางตรงข้าม คนที่มีสัจจะ ย่อมจะเป็นหลักประกันให้ผู้อื่นเชื่อถือ ไว้วางใจ จะทำการสิ่งใดย่อมเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า ด้วย ได้รับการสนับสนุนจากคนทั้งหลาย

สติสัมปชัญญะ เป็นคุณธรรมที่เกิดขึ้นเองไม่ได้ จะต้องฝึกฝน รวบรวมจิตใจให้แน่แน่วด้วยวิธีปฏิบัติต่าง ๆ เช่น ทำสมาธิ สวดมนต์ ภาวนา ในการปฏิบัติทั้ง สมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐานล้วนต้องใช้สติ ทั้งสิ้น สติสัมปชัญญะ ทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญาที่มีสมาธิเป็นฐานนั้น จะมีกำลังมา มีอานิสงส์มาก

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู

แบบแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยใช้กิจกรรมของทางวัดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยหลักเบญจศีลเป็นเครื่องรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้นศีล 5 ประการ คือ 1. ปาณาติบาต คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์ 2. อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิง วิ่งราว เป็นต้น 3. กาเมสุมิจฉาจาร คือ ละเว้นจากการประพฤติผิด ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น 4. มุสาวาท คือ ละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด 5. สุราเมระยะ คือ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุให้ทำผิดศีลข้อ ที่มีการโยงกับหลักเบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี 5 ประการ ได้แก่ 1. เมตตากรุณา คือ บุคคลใดที่มีเมตตาย่อมไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ดีว่าทุกชีวิตย่อมมี ความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลในข้อที่ 1 2. สัมมาอาชีพ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 2 3. ความสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 3 4. ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดการมุสาวาท ทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 4 5. สติ คือ การรู้สึกตัว ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ทำให้ไม่เกลือกกลั้วกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อคนดื่มกินก็ทำให้มึนเมาและขาดสติ การมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 5

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู สรุปได้ว่า ในด้านของกิจกรรมที่เป็นแบบแผนของทางวัดที่มีการจัดขึ้นนั้นได้มีการบูรณาการกิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กนักเรียน และกลุ่มทั่วไปที่มี

ความหลากหลายทางอายุและอาชีพ ซึ่งขั้นตอนของแต่ละกลุ่มนั้นจะมีขั้นตอนและกระบวนการที่เหมือนกันเพื่อที่จะสร้างความชำนาญให้กับวิทยากรทั้งที่เป็นบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนา จังหวัดหนองบัวลำภู และพระสงฆ์ โดยจะเริ่มจากการสร้างความเข้าใจในหลักเบญจศีล และเบญจธรรม เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสำคัญของแต่ละข้อ ว่ามีความสำคัญอย่างไรต่อการดำเนินชีวิต และความสอดคล้องของหลักเบญจศีล เบญจธรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีการสร้างคำถามที่น่าสนใจเพื่อที่จะเป็นการชวนคิด และหาคำตอบไปพร้อมกัน ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการตอบคำถามของผู้ที่เข้าร่วมแต่ละท่าน เพื่อหาทางออกของทุกปัญหาร่วมกันเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน ในแบบแผนของโรงเรียนผู้สูงอายุ และกลุ่มเด็กนั้นทางวัดได้มีการแต่งเพลงเกี่ยวกับศีล 5 เพลงรวม และเพลงย่อยในศีลแต่ละข้อ เพื่อออกแบบของกิจกรรมให้มีส่วนร่วมทุกคน และสร้างความสนุกให้กับกิจกรรม เป็นการออกกำลังกายไปพร้อมในเวลาเดียวกัน สลับกับการบรรยายทางวิชาการ แล้วปิดท้ายกิจกรรมด้วยการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันด้วยเบญจศีลเบญจธรรมในแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากปาณาติบาตด้วยหลักเมตตา กรุณา 2. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากอทินนาทาน ด้วยหลักสัมมาอาชีวะ 3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร ด้วยหลักกามสังวร 4. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากมุสาวาท ด้วยหลักสัจจะ 5. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน ด้วยหลักสติ เพื่อที่จะเป็นการนำไปประยุกต์และปรับใช้ แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาชีวิต

3. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู

3.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากปาณาติบาตด้วยหลักเมตตา กรุณา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยให้เว้นจากปาณาติบาต ด้วยหลักเมตตากรุณานั้นหลักสำคัญก็คือ การเว้นจากการทำอกุศลกรรมเสียก่อน จากนั้นก็เสริมคุณค่าของชีวิตด้วยการ สร้างกุศลกรรมด้วยหลักเมตตากรุณา หรือกล่าวโดยสั้นๆ ว่า ละชั่ว แล้วทำดี โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของทางวัดเพื่อสร้างแบบแผน องค์ความรู้ ความเข้าใจ และการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่มีความสุข การอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขภายในสังคม เราจะต้องมองไปที่ระเบียบ หรือข้อปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกัน ถึงแม้ว่ามนุษย์เราจะอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป แต่ โดยพื้นฐานแล้วทุกชีวิตในโลกนั้นต้องการความสุขและไม่ต้องการความทุกข์ ฉะนั้น การฆ่าเป็น การเบียดเบียนตนเองและคนอื่นให้เดือดร้อน ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ที่เราเดือดร้อนกันมากนั้น อยู่ที่ปัญหาการฆ่า การเบียดเบียนกันและกัน ซึ่งกระทบกระเทือนต่อการอยู่ร่วมกันโดยปกติสุข ของคนในสังคม ดังนั้นเพื่อยุติหรือระงับเวรที่มีอยู่ในสังคมอันสืบเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวที่ เกิดขึ้นอย่างมากมายจึงควรประพฤติปฏิบัติ

ตามหลักของศีลข้อที่ 1 นี้ เวรหรือความโกรธ อัน เป็นเบื้องต้นแห่งการฆ่าย่อมระงับลงได้ ถ้าบุคคลภายในสังคมดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของศีลข้อที่ 1 แล้วก็จะยุติการเบียดเบียนประทุษร้ายกัน เมื่อการโกรธ การเบียดเบียนประทุษร้ายกันลดลงไป ความสุข ความสงบก็จะเกิดขึ้น สัตว์ทุกประเภทชีวิตทุกชีวิตก็จะอยู่กันได้อย่างไมตรีจิต คนกับ สัตว์ก็อยู่กันได้ด้วยไมตรีจิตอนึ่ง ความไม่โกรธ หมายถึง ความมีเมตตาเป็นเบื้องต้น ความไม่เบียดเบียน หมายถึง ความมีกรุณาเป็นเบื้องต้น ฉะนั้น เมตตากับปาณาติบาต แม้จะอยู่ตรงข้ามกันคือ ข้อ ควรปฏิบัติ และข้อที่ควรงดเว้น แต่ก็มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน้นในด้วนการงดเว้น ไม่ให้ กระทำผิด กระทำชั่ว ที่ก่อให้เกิดความสงบสุข สามัคคี เอื้อเฟื้อต่อกันและกันในสังคม

3.2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากอทินนาทาน ด้วยหลักสัมมาอาชีวะ แบบแผนการเว้นขาดจากอทินนาน ก็จะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ เมื่อเรามีสัมมาอาชีวะ ที่มีการประกอบอาชีพบนพื้นฐานของเบ็ญจะธรรมในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว เป็นการพัฒนาทรัยยากรมนุษย์ที่เป็นแบบอย่างไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพที่ถูกต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเอง คนอื่น และสังคม และมีศีลธรรมที่ดีงาม เมื่อบุคคลหวังความเจริญในหน้าที่การงานก็ควรเว้นจากอทินนาทาน หรือละสิ่งอัน เป็นมิจฉาชีพ ประพฤติเป็นธรรมในกิจการ ในบุคคล ในวัตถุที่จะพึงกระทำอันจะก่อให้เกิด ความสุขความเจริญ

3.3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร ด้วยหลักกามสังวร เมื่อมนุษย์เรามีกามสังวร ทั้งด้านองค์ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งทางสังคม และทางพระพุทธศาสนา ก็จะดำเนินชีวิตที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมในข้อ กาเมสุมิจฉาจาร เพราะมีสติในการตัดสินใจก่อนที่จะลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ก็จะไม่ดำเนินชีวิตผิดทั้งฝ่ายหญิง และฝ่ายชาย ถึงแม้ว่าในสังคมปัจจุบันจะมีสื่อต่าง ๆ มากมายที่คอยยั่วยุ หรือสร้างความเข้าใจที่ผิดๆ อยู่ เป็นจำนวนมากก็จะสามารถใช้ชีวิต อย่างมีความสุข สร้างสถาบันครอบครัวที่แข็งแกร่ง เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และครอบครัวที่ดี รวมทั้งเป็นต้นแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีได้ บุคคลที่สำรวมระวังในกาม พึงเว้นจากการประพฤติผิดในบุตรภรรยา และสามีของ ผู้อื่น พึงสำรวมระวังมิให้พลั้งพลาด ควรตั้งอยู่ในสทารสันโดษอย่างยิ่ง

3.4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากมุสาวาท ด้วยหลักสัจจะ การเว้นขาดจากมุสาวาส ซึ่งเป็นหลักธรรมในเบญจศีล ก็จะมีความเข้าใจในหลักเบญจธรรม ที่จะเป็นการสร้างความนาเชื่อถือ น่าเชื่อมั่นให้กับผู้ที่พบเห็นที่จะส่งผลในระดับของสถาบันครอบครัวให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในระดับการประกอบธุรกิจก็จะสร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร และตัวพนักงานของทุกท่านที่ดำเนินชีวิตตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรมข้อนี้ ซึ่งสามารถสรุปเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยสัจจะ พึงเว้นจากมุสาวาท ตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ ตั้งมั่นในกตัญ□ุตา

3.5 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน ด้วยหลักสติ การมีสติในข้อเบญจธรรม จะเป็ตัวกำหนดและควบคุมการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบันที่ครอบคลุมทุกเรื่องของการประกอบอาชีพทุกๆ อย่างๆ ในด้านหลักเบญจศีลนั้นก็มีความสอดคล้องกับศีลข้อที่ 5 คือ การเว้นขาดจากสุราเมรัย เมื่อเว้นขาดได้ก็จะมีสติในการใช้ชีวิตที่ไม่ประมาท เมื่อไม่ประมาทเท่ากับว่าดำเนินชีวิตอยู่ด้วยสติ ซึ่งการดำเนินชีวิตด้วยการมีสติ ทุกอย่างที่ลงมือกระทำก็จะทำให้งานแต่ละอย่างนั้นสำเร็จได้โดยง่าย จึงเป็นธรรมที่มีการสนันสนุนกัน บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ จะต้องเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย มีสติในการใช้ชีวิต รู้จักประมาณในการบริโภค มีความไม่ประมาทเป็นหลักยึด มีสัมปชัญญะรู้สึกตัวทั่วพร้อมในการประพฤติตน รู้ว่าตนทำอะไร ทำอย่างไร

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ด้านของกิจกรรมที่เป็นแบบแผนของทางวัดที่มีการจัดขึ้นนั้นได้มีการบูรณาการกิจกรรมออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มโรงเรียนผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กนักเรียน และกลุ่มทั่วไปที่มีความหลากหลายทางอายุและอาชีพ ซึ่งขั้นตอนของแต่ละกลุ่มนั้นจะมีขั้นตอนและกระบวนการที่เหมือนกันเพื่อที่จะสร้างความชำนาญให้กับวิทยากร ทั้งที่เป็นบุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองบัวลำภู และพระสงฆ์ ด้วยเบญจศีลเบญจธรรมในแต่ละด้าน ดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากปาณาติบาตด้วยหลักเมตตา กรุณา 2. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากอทินนาทาน ด้วยหลักสัมมาอาชีวะ 3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร ด้วยหลักกามสังวร 4. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากมุสาวาท ด้วยหลักสัจจะ 5. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน ด้วยหลักสติ เพื่อที่จะเป็นการนำไปประยุกต์และปรับใช้ แล้วตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Ubon Katapunyo (Kaewwonglom) (2008: 2) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย” ได้พบว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นการพัฒนาตัวบุคคลโดยถือเอาคุณสมบัติที่เกิดจากจากการศึกษาเป็น เครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง คือความเชื่อความมั่นใจ และการทำให้บุคคลรู้จักตนเอง เสริมสร้างความสามารถในการตอบรับต่อสิ่งภายนอก

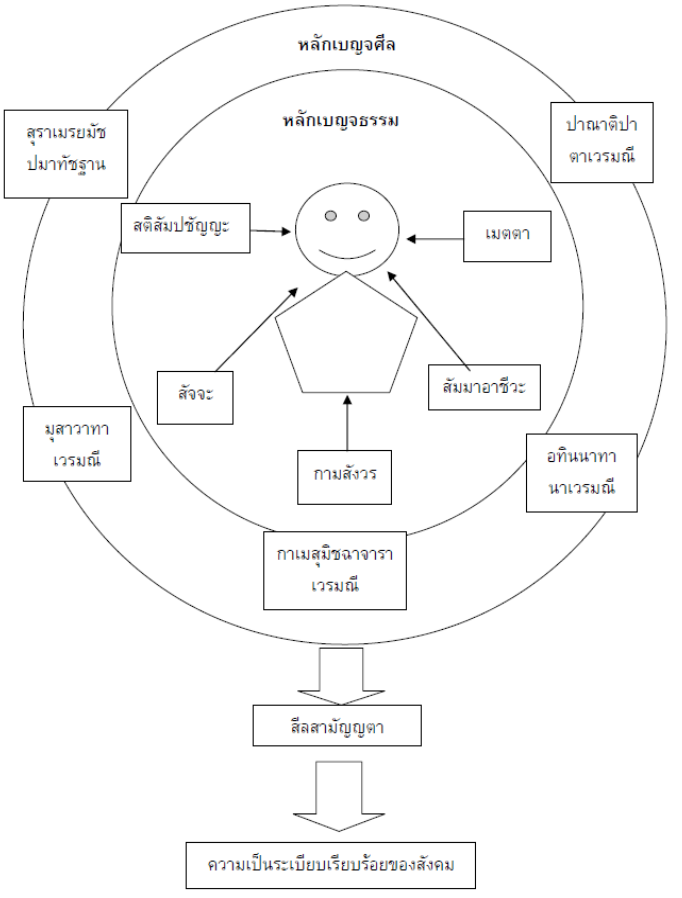
การฝึกฝนพัฒนามนุษย์จะทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับการพัฒนาตนเองและความต้องการของบุคคล

2. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า 1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากปาณาติบาตด้วยหลักเมตตา กรุณา เมื่อบุคคลเว้นจากปาณาติบาต และเจริญเมตตากรุณาโดยยึดหลักคือ ตั้งความ ปรารถนาดีต่อผู้อื่น จะเป็น ประโยชน์ต่อสังคม 3 ประการคือทั้งเพื่อ ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทำให้มีความสุขความเจริญ 2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากอทินนาทาน ด้วยหลักสัมมาอาชีวะ เมื่อบุคคลหวังความเจริญในหน้าที่การงานก็ควรเว้นจากอทินนาทาน หรือละสิ่งอันเป็นมิจฉาชีพ ประพฤติเป็นธรรมในกิจการ ในบุคคล ในวัตถุที่จะพึงกระทำอันจะก่อให้เกิด ความสุข ความเจริญ 3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร ด้วยหลักกามสังวร เมื่อบุคคลที่สำรวมระวังในกาม พึงเว้นจากการประพฤติผิดในบุตรภรรยา และสามีของ ผู้อื่น พึงสำรวมระวังมิให้พลั้งพลาด ควรตั้งอยู่ในสทารสันโดษอย่างยิ่ง 4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากมุสาวาท ด้วยหลักสัจจะ เมื่อมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยสัจจะ พึงเว้นจากมุสาวาท ตั้งอยู่ในความเที่ยงตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ ตั้งมั่นในกตัญ□ุตา 5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เวนจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐาน ด้วยหลักสติ เมื่อบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยสติสัมปชัญญะ จะต้องเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดทั้งหลาย มีสติในการใช้ชีวิต รู้จักประมาณในการบริโภค มีความไม่ประมาทเป็นหลักยึด มีสัมปชัญญะรู้สึกตัวทั่วพร้อมในการประพฤติตน รู้ว่าตนทำอะไร ทำอย่างไร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Rector Kiattisak Katthipo (Petchaniam) (2022: 2) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 1.1) สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำด้านศีลและเป็นแบบอย่างทางความประพฤติดี 1.2) สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนเยาวชนให้รักษาศีล 1.3) สภาพการมีส่วนในการกระตุ้นเตือนให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม 1.4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสอนให้เยาวชนเข้าใจถึงรายละเอียดของคุณธรรม 1.5) สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคมด้วยการเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคม 2. แนวทางทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 2.1) ควรส่งเสริมการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ 2.2) ควรส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กที่ดี ให้เกลียดชั่ว กลัวบาป 2.3) ควรส่งเสริมให้มีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความ

สามัคคี 2.4) ควรส่งเสริมอบรมสั่งสอนของเด็กคุณและโทษของครอบครัวที่แตกแยก และ 2.5) ควรส่งเสริมความสำคัญกับการส่งเสริมศีลธรรม ตามกติกา กฎเกณฑ์ของสังคม ที่วางไว้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การวิจัยเรื่อ “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเบญจศีลและเบญจธรรม ของจังหวัดหนองบัวลำภู” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

เอกสารอ้างอิง

Cheep Punyanupap. (1998). *Dictionary of Buddhist vocabulary, Thai-English, English-Thai.* 8th printing. Bangkok: Mahamakut Rajavidyalaya Printing House.

Phanomphat Samitanon. (2010). *Human resource management.* 17th printing. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

Phra Phrom Kunaporn (P.A. Payutto). (1997). *Constitution of life*. Bangkok: Thammasabha.

Phra Putthinan Bunruang. (2001). *Sustainable human resource development according to Buddhist principles.* Master of Arts Thesis. Graduate School: Chiang Rai Rajabhat University.

Phra Rector Kiattisak Kotthipo (Petchaniam). (2022). *Guidelines for promoting participation of moral teaching monks. In the development of Benjasila and Benchatham of primary school students in educational institutions. Bueng Narang District Phichit Province.* Master of Education Thesis Department of Buddhist Educational Administration. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Sakda Wisutthiyano. (2007). *Human resource development according to Buddhist principles.* Master of Arts Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phra Ubon Katapunyo (Kaewwonglom). (2008). *An analytical study of the value of precepts in Thai society.* Doctor of Philosophy Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phrabunchan Bunyong. (2008). *Human resource development in the Lao National University according to the Three Sickkha principles*. Master of Arts thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phrajirawat Uttamamethi (Wuttiphong). (2010). *Study and analysis of education for self-development according to the views of Phra Phrom Kunaporn (P.A. Payutto).* Master of Buddhist Studies Thesis. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Phrarajworamuni (Prayut Payutto). (1987). *Human development*. Bangkok: Komonkeemthong Publishing House.

Prawet Wasi. (2001). *Development of the Buddhist learning movement.* Bangkok: Sod Sri Saritwong Foundation.